

Kulturní noviny

jaro/léto 2010 • cena 28 Kč

DRUŽSTEVNÍ LIST PRO POLITIKU, SPOLEČNOST, VĚDU A UMĚNÍ

JAN ŠÍCHA

Mám se dobře a všechno je v pořádku

Úlohou jazyka za normalizace bylo vyjádřit, že se mám dobře a všechno je v pořádku. Byla to jakási společenská dohoda s mocí. Moc nenasadí teror jako v padesátých letech, řekneš-li na vyžádání i bez, že se máš dobře a všechno je v pořádku. Mimo zůstávali Romové a disidenti. Představme si hlavní řečiště jazyka, Romy na okraji levém, disidenty na pravém. Na levém okraji se po revoluci mnoho nezměnilo. Na pravém okraji se nyní nachází namísto disidentů chladný bazén. Kdo použije jazyk jinak, než k evidenci toho, že se má dobře a všechno je v pořádku, smočí se v chladném bazénu. Zůstane tam, dokud se neumoudří. Po případném návratu se ještě chvíli může těšit pocitu zmožlé slepice. Pak je zas přijat mezi ty, kdo se mají dobře. Minulé volební období připomíná boj chromých gladiátorů. Experimentálně jsme si mohli ověřit, že vzbuzuje pocit studu a trapnosti. Ale měli jsme se dobře a všechno bylo v pořádku, až na dluhy, korupci, lži, neomalenost či opencard. V minulém volebním období šlo o rovnou daň a privatizaci nemocnic. Šlo i o krizi a její přemostění. Mluvílo se ale o Čunkovi a radaru. Po Čunkovi dnes nezívne ani gorila Moja z pražské ZOO, po radaru zbyla píseň. Bývalá ministryně v ní říká „Dobrý den, radare“, čímž z něj dělá něco životného. Podobně se z Petřina říká „Dobrý den, Praho“, na jaře, cestou k polibku u pomníku K. H. Máchy.

Jaký by měl na jaře vyrašit svět, aby vydržel alespoň pár zim? Pánbůh dělal svět z ničeho, což v našem případě nelze. A jazyk si zvykl neoznačovat. Kamery si zvykly všechno natočit a tajemství si zvykla profláknout se ještě teplá. Ve školkách se trénuje jemná motorika, k praktickému použití hodí se ale spíše motorika hrubá. Přesto bude lépe. Nejen proto, že spousty sněhu volztaly bez povodně. Máme před sebou volby, kdy se ukáže, jak moc jsme ochotni skákat na špek. Kandidují strany, které mají program, i strany, které sice neexistují, protože jsou to manažerské bubliny, ale ještě se to nerozkřiklo. V minulém volebním období jsme dokončili privatizaci, mimo jiné protože pan Melčák, po kterém nezívne už ani gorilák Tatu v pražské ZOO, nakonec malým a divným příběhem privatizoval poslaneckou sněmovnu. Zažili jsme pozoruhodnou lekci, jak promrhát čas a síly. Věřím, že se napříště prokopeme k vážnosti a dohodě. A že se nadále budou rodit zdravé děti politikům různých stran. Že tito občané nebudou jediným nahmatatelným výsledkem. Věřím, že jazyk se zas rozmluví a přispěje k tomu kultura.

Rozhovor Evy Klíčové s literární dobrodružkou Petrou Hůlovou

Prostě je to ve mně, ta nespisovnost

V roce 2002 zazářila knihou Paměť mojí babičce. Od té doby napsala dalších pět knih včetně právě vycházející novinky. Ač se většina z nich stala literární událostí, Petra Hůlová (1979) se nikdy nevracela k tématu, postavám či místu předchozí knihy.

Vaše knihy nejsou programově feministické, ale na druhou stranu svou ženskou optiku nepotlačujete. Smím se zeptat, co jste četla ve věku, kdy kluci čítávali Foglara? Myslím ten věk, kdy už se nečtou Děti z Bulerbynu a ještě ne Dostojevskij... Identifikovala jste se bez problémů třeba s nadřazeným klíčovým světem?

Nevím, jestli bych tu mluvila o nějaké nadřazenosti, ale Foglar mě odkojil taky, to sto procentně. Hochy od Bobří řeky jsem dostala, když mi bylo asi osm, za první místo mezi malejma na celotáborový hře a číst to bylo úplný zjevení. Když vyšla v devadesátém roce v tlustém svazku pod názvem Dobrodružství

v temných uličkách trilogie Záhada hlavolamu, Stínadla se bouří a Tajemství velkého Vonta, byla jsem přesvědčená, že čtu jednu z nejlepších knih, která byla kdy napsaná. Verneovky jsem si nikdy zvlášť neoblíbila, ani mayovky. O Indiánech jsem odjakživa četla spíš populární naučný knížky, ale milovala jsem Štorcha, začala jsem Lovcema mamutů a pokračovala jsem přes Osadu havranů, Bronzovej poklad a Hrdinu Nika až k Minehavě. Podle hrdiny Nika jsem dokonce pojmenovala svého křečka. Dodnes jsou pro mě tyhle knížky v jistém smyslu čtenářským zážitkem, kterým posuzuju všechny ostatní,

pokračování na straně 4

JIRÍ PLOCEK

Další krok

Po loňském prvním je tu druhé číslo Kulturních novin. Kdy dosáhneme na náš cíl, týdeník, ještě není úplně jasné. Rádi bychom v průběhu druhé půle roku 2010. Přidávají se k nám postupně sympatizanti z celé republiky. Datum startu přibližuje každý nově přistoupivší člen družstva stejně jako zaregistrovaný předplatitel.

Můžeš to být i ty, milý čtenáři!

Stačí vyplnit předplatní lístek na poslední straně těchto novin a poslat jej. Podrobnější informace o družstevním projektu a jeho vývoji našeho družstevního podniku přinášíme na našich webových stránkách www.kulturni-noviny.cz.

Když jsme skládali toto číslo, naším hlavním záměrem bylo připravit svého druhu průvodce literaturou a uměním, přehled toho, co už je a co se chystá v průběhu roku 2010. Jistě, je to nakonec redakční výběr, jenž si nečiní nárok na absolutní výčet. Dvacet novinových stránek je prostorem omezeným, nicméně může být místem inspirativních setkání. Vedle osobností dlouhodobě zavedených (Ludvík Vaculík, Arnošt Lustig, J. A. Pitínský, Ondřej Havelka) se tu setkáme i s výraznými tvůrci posledních let (Petra Hůlová, Petr Kersch, Josef Holcman).

Při práci a přemýšlení o společensko-politických tématech, vyloupla se nám ve své nahotě ta, jež jsou našemu prostředí blízká: krize politiky, omezenost ekonomizujícího pohledu na svět a problémy vysokoškolského prostředí. Zvláště poslednímu tématu bychom se chtěli i v budoucnu věnovat systematicky.

Jednou z knih, o níž se dále píše, je Cena facky Josefa Holcmana. Autor učinil v jejím úvodu toto prohlášení:

Jakákoliv podobnost není čistě náhodná. Kdyby se poznal někdo z těch, kdo kolektivizaci aktivně prosazovali, dobře mu tak.

Žádné zastírací manévry. Slovo do prance. Je to strhující, bolavá, ale ne bolestivá, kniha o hlubokých křivdách, které neodplynuly po řece odpuštění. Ale – mohly vůbec uplynout? Jak se to dělá? Vrací se nám to téma v novinách vícekrát: Co s minulostí? Má cenu vzpomínat? Je osobní poznání a poučení přenosné? – Poznání minulosti je nutné, bez něho začínáme znovu se stejnými chybami. Ale budoucnost není minulost. Vždy bude jiná. Zdá se, že velkým úkolem do budoucna je učít se odpuštění, stálého překračování osudové propasti v sobě. Třeba i v páté generaci, jenom to nenechat pod pokličkou. Nenechat dřímát v sobě nenávisť. Kdosi řekl, že neodpustíš-li svému nepříteli, bude tě pronásledovat všude, zkaží ti trávení a naruší spánek. Jenže, jak se naučit umění odpuštění?

O věcech se musí mluvit. Stejně, jako jim naslouchat. Pokoušíme se o to.

máloco mě od té doby tak dokázalo čtenářsky uhranout.

A co v dospívání, v době sametové revoluce Vám bylo deset let, rezonuje ve Vás srdečně spíše český underground, anebo jste vyrůstala na světové postmoderně či něčem úplně jiném?

Ačkoli máma je výtvarnice a jeden táta píše a druhý maluje, vyrůstala jsem v totálně ne-undergroundovém prostředí konformní mlčíci většiny a s undergroundem jsem se seznámila až v dospívání. Jako teenager, až tak do dvaceti let, jsem četla vlastně víc literaturu faktu. Filozofický knížky, etnografický, historický a pak existenciální deprese typu Camuse, Kafky a tak. České underground pro mě určitě není srdeční věc, nemůže být. Cítím k němu směr obdivu a nevím čeho, ale nejsem z toho světa. Nicméně zajímá mě to. Stačnost, osudy lidí. Literárně už míň.

Postavy Vašich knih jsou snad bez výjimky vždy v nějakém slova smyslu z okraje společnosti, ve které se snaží uspět či s ní splynout, což se jim až fatálně nedaří. Je ta sociální bariéra pro Vás zajímavá, protože je Vám tato úzkost řečneme až existenciálně blízká, nebo Vás k tomu táhne empatie a touha potlačovat a zpracovávat třeba i vlastní počáteční předsudky?

Nejsem si jistá, jestli rozumím otázce, ale asi jde o obojí. Jako dítě jsem se tak nějak marně pokoušela zapadnout, abych si vždycky nakonec přišla mimo, ale předsudky mám taky, jako každé. Baví mě o nich přemýšlet a prostřednictvím určitých stylizací se z toho i vypisuju. Dobrým příkladem je i poslední román Strážci občanského dobra, který zanedlouho vyjde, tam jde o předsudky od začátku do konce. Ale vlastně i v jinech mejch knížkách o tom je.

Leitmotivem ohlasů na Vaše knihy je, častěji spíše iritující, obecná čeština. Ač se tato otázka týká především prvních tří knih, tak přesto – co si myslíte o hranici spisovné normy a mluveného jazyka? Přijde mi to až úsměvné, že se někdo durdí nad hovorovými koncovkami nebo protetickým „v“, když češtinu podle mého názoru devastuje především agresivní sebevědomý newspeak všelijakých (pa)odborníků, který je následně nekriticky papouškován širokými vrstvami

mluvících toužících po stejné společenské vážnosti.

Newspeak je hrůza, to je fakt, i když pracovat s tím v literatuře je moc zajímavý a líbí se mi, když to někdo dělá, ve Strážcích občanského dobra to vlastně zkouším tak trochu taky. Nabubřelost a směšnost jazyka, to je síla, dobovej dokument... V běžném životě je to samozřejmě nejčastěji bohužel pouze ubohý. Je fakt, že nespisovnej jazyk mi vytyká. Nejen v knihách, ale stalo se mi, že i když jsem mluvila v rádiu, volali posluchači, jak že to přišlo mluvit a ať se nejdřív laskavě naučím pořádně česky. Nešlo a nejde z mojí strany o nějakou rádobu cool pózu, prostě je to ve mně – ta nespisovnost. A ani nevím proč a kde se to vzalo. Doma se mluvilo vždycky až úzkostlivě spisovně. Že by to byla jakási rebelie vůči tomu? Ale napsala jsem i dvě knížky

Paměť mojí babičce – 2002
Magnesia Litera
Knihla roku v anketě Lidových novin
Přes matný sklo – 2004
Cirkus Les Mémoires – 2005
Umělohmotný třípokoj – 2006
Cena Jiřího Ortena
Stanice Tajga – 2008
Cena Josefa Škvoreckého

úplně spisovný. Sama nespisovnej jazyk vlastně nijak zvlášť nemám ráda. Ale poslední kniha je zas nespisovně. Prostě to jinak nešlo.

Zajímavé je také Vaše studium kulturologie, případně jeho spojitost s Vašimi romány. Na jaké téma jste psala disertační práci?

Psala jsem na téma Imigrace do EU ze zemí třetího světa a kulturních obtíží, který to přináší. Provařený téma. Psaní je pro mě svým způsobem zkoumání terénu a já jsem antropolog Mart'an, co se snaží o pochopení smyslu. Pokouší se to po svých nějak sesumírovat, nahlídnout to. Někjaká spojitost mezi mým studiem a psaním tu asi bude.

Když budu značně zjednodušovat, tak Vaše tři cizokrajné romány vnímám zároveň ve spojení se třemi dominujícími tématy: Mongolsko a emancipace žen (Paměť mojí babičce), USA a imigrace (Cirkus Les

Mémoires) a Rusko a totalita (Stanice Tajga). Myslíte si, že na těchto místech Vás jen intenzivněji zasáhly jevy, které Vás zneklidňovaly už v Čechách i přes svou zdejší stře-doevropsky mírnější podobu?

Do jisté míry. Je pravda, že i ty z mých knih, které upoutají na první pohled především ne-českým místem děje, jsou primárně o nějakých tématech, která jsou obecná, přenosná i jinan. Nejvíce to, co říkáte, platí o mé Paměti mojí babičce. To je kniha hodně o mezilidských vztazích a v Mongolsku mi to přišlo všechno víc na kost. Obrany od pohodlí, městského stresu, multiplexů, knih a nákupních možností. Je to svého druhu romantizace, ale něco na tom je. Neboli příběh přenosný i jinan vyvstává v mongolském prostředí nějak ostřejší. Pro mě alespoň. Tehdy. Co se týče románu odehrávajícího se v USA a Stanice Tajgy, která je ze Sibiře, prostě mě ty prostředí přišly inspirativní. Dlouho jsem měla pocit, že v Čechách chodím nějak nechtěně s klapkami na očích. Víceméně jsem se za styděla, ale ne a ne tu chytit nějakou jiskru. Všechno se tu zdálo šedivý, nevyrazný, tlumený. Možná i proto, že Čechy jsou můj každodenní život a pobyt jinde byly vždy třesku-tý událostma, novejsma lidma, zážitkama. Na tom je vidět, jak jsem povrchní, cheche.

A ještě otázka na konec – až hanebně často se o Vás píše právě v souvislosti se skutečností, že mnoho současných autorů situuje děje svých knih za hranice Česka. Pominu-li svůj smělý odhad, že i opak by byl peskován, nebude přeci jen Vaše nová kniha nějakým „velkým českým románem“?

PETRA HŮLOVÁ

Strážci občanského dobra

Z kočárkárny jejich partu nedlouho potom vyhodili. Všichni z baráku si na ně stěžovali. Nájemníci chtěli v domě večerku, hrabárnu oděvů z druhý ruky jako jiný baráky nebo kroužek milý mládeže, a ne nezvedenou partu.

Courali pak spolu po sídláku, kopali do šutrů a na betonový zdi psali barvama, co ségra ukradla v práci, nápisy, kterejm jsem nerozuměla. Punk is not dead a spoustu jinech. Začali si říkat umělci. Milada si uši procvakala náušnicema, navzdýcky jí už zůstaly podoba-ný a visací, a Standa chodil jako hastroš ještě víc než předtím. Když jsem poznamenala, že nevím, proč chodí schválně v uváleném svetru, co má jen tak pro nic za nic ustržený rukávy, jen se na to zakřenil a smradlavě mi krklul do obličejce.

Podle mýho se má člověk oblékat účelně a tak, aby bylo vidět, že si váží druhých. Aby mu oblečení nějakou dobu vydrželo, a když si sedne, aby nad těsnou gumu nevytlátl špek, protože pak se venutit mačkej ženský orgány.

Stejně žádný nemáš, vztekla se na mě obořila ségra, když jsem viděla, jak těsný si nakoupila kalhotky tanga a sukni, kterou sotva dopnula, a troufla jsem si malou poznámku. Být za komunistickou soudružku, ne učitelku, co přednáší krásy naší země, ale zapšklou schůzovou bábu, na to už jsem si zvykla. Že na mě jejich parta takhle volá. Ale tohle? Jen proto, že sukním moc nedám a na tom pracovat jako automechanika nevidím nic špatnýho? Většinu blůzek, co máma nosila od Vietnamců za tržnice, jsem dávala Anděle,

Foto archiv Petry Hůlové

Zas tak velký to není, má to kolem 200 stran, ale z Čech to je. Chtěla jsem to psaní o cizíně nějak prolomit a vlastně to nakonec přišlo samo. Oslovil mě Robert Sedláček, jestli bych pro něj nechtěla napsat scénář o dvou sestřích z chudýho sociálního prostředí nějakýho českýho maloměsta a já řekla scénář ne, ale můžu se pokusit o příběh. Ten si celkem záhy začal žít dost vlastním životem a ačkoli tam dvě sestry jsou, nedá se říct, že je to kniha především o jejich vztahu nebo portrét světa sociálně slabějš. Je to tak trochu sci-fi nebo něco jako alternativní historie, ale česká realita se tam odráží, a to od normalizace, přes revoluci, až po začátek nového tisíciletí.

protože jí to dělalo radost. Taky na rozdíl od ségry jsem měla vždycky krátký vlasy. To je všechno.

Na učňáku jsem si dokonce vymyslela vlastní techniku. Ze silnýho motouzu udělat volnej kroužek, nasadit si ho na hlavu a podle něj pak jsem jela nůžkama kolem dokola. Krk jsem si vzadu doholila tátovým strojkem a bylo. Když mě ségra viděla a měla jsem to zrovna čerstvý, strčila si do krku ukazovák, škleb, jako že se jí chce zvracet. Mně zase z toho, jak poslouchala dobu. Móda teplejš zimních sluchátek, plíšňáků, růžovejš elastáků nebo zvonovejš kalhot, to všechno šlo mimo mě. I ty kulatý značky hippies, co se holkám a klukům ze ségriny party jednu dobu klímaly všem na krku, a pak všechny ty další odznáčky a černý módy, co znamenaly jsme lepší než vy, jste prd. Já ale prd nejsem.

Ségra měla za to, že bych se měla vrtnout do nějaký masový organizace mladejš expionýrů. Nebudu hned z trucu říkat ne jen proto, že mi to řekla Milada, jak ona dělala, kdykoli jsem jí něco navrhla já. Uprímně řečeno mi něco takovýho scházelo. Každéj chce někam patřit. Zpívání v kroužku, liščí ohony na kloboucích, indiánský totemy a opravdový prátelství v partě na celej život. Třeba chatařina by se mi myslím taky dost zamlouvala, jenže při kapitalismu není na takový věci čas a naši na to neměli peníze.

Ukázka z románu, který vychází v nakladatelství Torst letos v dubnu.

Kterou svou knížku pokládáte za nejhorší? Ty horší bych zahodil a nikdy nevydal. Čtenář je jako světec. Není dovoleno ho šidit.

Chtěl byste se dožít devadesátky? Vy ne?

ARNOŠT LUSTIG (1926) vydal v uplynulém roce osm knih, téměř životní žen. Z poslední doby jmenujme: Miláček (příběh z arabsko-židovské války, vyšel znovu po čtyřiceti letech; záhy po prvním vydání v roce 1969 byla kniha stažena), Ulice ztracených bratří (povídky), Zpověď (autobiografické vzpomínky a úvahy, 2. vydání) Láska a tělo (nový román z prostředí terezínského ghetta) a Případ Marie Navarové (román o ženě, která pomohla zraněnému říšskému protektorovi Heydrichovi).

Nevěřit v člověka je porážka

Výňatek z dosud nepublikovaného rozhovoru Markéty Ma-lišové, ředitelky Centra Franze Kafky, s Arnoštem Lustigem.

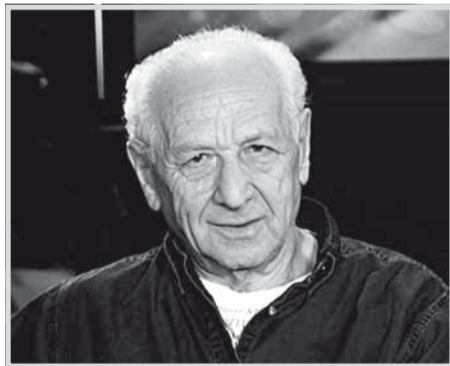

Foto www.ceskatelevize.cz

Po téměř třech letech v koncentračních táborech místo normálního dospívání, ztrátě otce v Osvětimi-Březince, jste schopni odpustit?

Každému, kdo si to zaslouží. Nikomu, kdo ne. Někdy se bojím, že to zahrnuje Němec jako národ, všechny až na čestné a skvělé výjimky. Je to stín, který pro mne lpí na Německu, a zároveň bříme, protože národ, stejně jako jednotlivec má mít šanci, polepsit se, litovat a účtovat, vyrovnávat se s vinou, a začít nanovo. Je to trauma a možná i chyba. Ale je to i hluboká rána, která má jen začátek, nikoli konec, a asi s tím budu žít až do konce. Slovo Němec ve mně vyvolává zlověstnou ozvěnu a zároveň pochybnost, je-li to správné. Čas běží a lidé i národy se mění. Opuštění je most od viny k smíření. Je to nutnost. Snímá z duše bříme. Ale mám právo odpouštět za těch šest milionů mrtvých,

z nichž každý někdo byl, můj otec, moji příbuzní, známí a kamarádi, a desetiletý Milánek Fišl, jehož starší bratr nechtěl věřit, že se proměnil v dým nad komínem a sazi, plátek popela, který odpluje až nad moře nebo spadne do bahna, močálů nebo na německá pole, jen proto, že mu bylo teprve deset a nemohl nacistům sloužit jako otrok. Za tatínka, který udělal chybu, že si nesundal brýle a šel rovnou z rampy do komína?

Vím, i bez Balzaca, který řekl, že čím je zločin větší, tím těžší je ho potrestat, že vražda šesti milionů nevinných je nepotrestatelná, třebaže je vysvětlitelná a současně nepochopitelná. Odkazuje nám otázky, na něž si nikdy nebudeme schopni odpovědět. Přitom víme, že co se stalo jednou, se může stát podruhé a že se to, v podobě, která děsí, zároveň děje. Svědkem jsou dnešní mezinárodní tribunály. Stín nacismu a fašismu, totality a tyranie nad námi visí jako Damoklov meč. Francouzi mají pomník s heslem: Odpustit, ale nezapomenout. To bych podepsal.

V co věříte?

Opakuji si v duchu slova té moudré holčičky, když bez léků, bezmocná, umírala v Belsenu na tyfus. Řekla: „Věřím, že člověk je dobrý.“ Je-li člověk zážrak, jako že jím je, držím se víry v člověka. Má rozum, srdce, duši, naději. Je schopen rozoznat dobré od zlého, správné od nesprávného a spravedlivé od nespravedlivého. Může být dobrý, nebo alespoň lepší, případ od případu. Je to triumf i zoufalství, šance k vítězství. Má možnost přežít, jen když se vyvaruje zla.

Věříte i v dnešního člověka?

Je stejný jako náš pradávny otec. Jistě. Jinak se obléká. Pořád v kůžích s jiným střihem. Je pořád úžasný. Ne proto, že se víc myje a holí nebo češe. Má – a ví o tom – rozum, svědomí, naději. To měl i dřív. Má zvidavost a schopnosti, jimiž objevil baci-ly tuberkulózy, a druhý vynalezl žárovku. Otočíte vypínačem a nemusíte říkat budiž světlo, je.

Jdete k lékaři a odejdete zdravější. Nebo víte, jak se vyléčit. Člověk objevuje to zatím záhadně. Je nevyzpytatelný, na čemž se pasou spisovatelé jako ovce v bohaté trávě u svě-žích pramenů, filmoví umělci, herci a dramatici a hudební skladatelé, malíři. Zpřístupnili umění doslova všem, kteří mají zájem. Člověk je možnost. Naděje.

Nevěřit v člověka je porážka. Úpadek.

EVA KANTŮRKOVÁ

„Aniž křičte, že vám stavbu bořím!“

K dvoustému výročí narození Karla Hynka Máchy vydává Akademie literatury české krásný tisk, do něhož přispěli její členové svým máchovským vyznáním. Verše, vzpomínkové texty a drobné eseje doprovázejí ilustrace Josefa Velčovského. Sborník pod názvem Jasná noci! Temná noci! vyjde k Prvnímu máji 2010. Následující text je jedním z příspěvků.

Český spisovatel a vůbec intelektuál, který si udržuje odstup od svého prostředí a zároveň je si vědom, že z něj pochází, má k dispozici nejméně dva pohledy na vše, co se národního prostředí týká. Když začnu hodně z dávná, proti knížeti Václavovi stál kníže Boleslav, proti Janu z Pomuka Jan z Husince, proti habsburskému císaři české šlechtické stavy, proti

úvaha je ostrá a jeho skepse jde tak daleko, že konzervativní Čechy, v době Máchova vpádu uzavřené do jazykového, kulturního a regionálního patriotismu, nazve „společností osvobozených sluhů“, na jiném místě „sluhy osvobozenými akci shora“; onou akci myslí josefínské reformy. A pro celé devatenácté století charakterizuje český duchovní svět jako

dožít až zuřivého odporu pražské vlastenecké společnosti vůči vzpurnému dílu.

Reakce národních buditelů na Máj jsou otřesné. Palacký vytýká Máchovi nedostatečný smysl pro národní ideu, Rubeš píše na Máj parodii, Tyl vytýká neslovanskost a nečeskost, Erben usoudil, že „náš národ nehádá se a nepře s Bohem, sám se sebou a s ostatním světem, je duševně zdrav a proto i živ a vesel“. Máchovy verše odsoudí cenzor Šafařík, „působí jako pražské kolovrátky čili verkle... – mohl by mě jimi ze světa vyhnati“. Vlastenecká kritika prohlásí Máj za nesmyslný, nemravný, strašný svou tematikou a trestuhodný subjektivismem, básní o „ničem“. Krasoslav Chmelenský nemíní Máj posuzovat, „nedospělát' tato báseň ještě pro kritiku“. A ještě v roce 1852 rediguje Čelakovský Malý výbor z veškeré literatury české, a Máj ani jiné Máchovo dílo tam není. Zato je tam zařazen Máj Boleslava Jablonského: „Sličný Máj / Přes luh, háj / Letem spěje; / Vše se hemží, vše se směje, / Všude rozkoš, všude ráj / ...Včelek roj / Letě v boj, / Plesně bzučí; / Brav tu hraje, tam skot bučí, / Pištec zkouší hlasný stroj.“ Z dávného minula jakoby F. L. Čelakovský dával Patočkovi za pravdu, kdyby... – právě kdyby tu nebyl ten pravý Máj. A taky kdyby nebylo Karla Sabiny, který navzdory dobovému vlasteneckému názoru Máchovy spisy vydal.

Ano, opakuji, způsob, jímž Mácha vtrhl na národní scénu, obnažil modelovou českou situaci. Jistěže v Čechách, a dodnes!, převládající konzervativní prostředí ctí průměr jako hodnotu sobě danou, jen příliš nevystřikovat hlavu, abys o ni nepřišel; jistěže má národní mentalita sklon zbožštit si přizpůsobivost průměru, je to vypěstovaný instinkt početné malého kmene a výraz jeho vůle přežít; současně ale jako by společnost v průměru přezívající svým vnitřním pnutím a pod venkovním tlakem nepřestavně čekala na příležitost prolomit vlastní hráz. A Mácha je po mnoha desetiletích vynucen i dobrovolně lidové přikrčenosti vrcholovým dokladem českého paradoxu: když bohové, příležitost a talent přejí, i prostředí plebejské a společensky nevýznamné vydá literární knížku, třebaže nemá titul lorda. Syn krupaře. Když měli Máchovi přátelé v bytě jeho rodičů čtení, sedávali i na pytlech s kroupami, bylo málo židli. Do Itálie dojde Mácha pěšky. Na vydání Máje si vypůjčí. A tichounce si v Deníku spočítá, kolik zlatých dukátů dostal lord Byron za řádek.

Strohý soud pana profesora obrací Mácha naruby, věhlasný filosof se ve své skepsi vůči přizemní společnosti sluhů prostě mýlí. Nadto Mácha není sám, v tom obtížném devatenáctém století z plebejského prostředí pochází Jan Neruda, ale taky Josef Pekař, kterého se Patočka dovolává, anebo i TGM. A řekla bych, že i Václav Černý, tatínek byl venkovský učitel. Přemýšlela jsem o původu té skepse, není v tom, že by Patočka neuznával drobné obrozenecské úsilí; ale z textu číší, jak posuzuje poměry pouze zvenčí, jak neprožívá český osud zevnitř; a patrně proto nemůže postihnout, kde plebejství překonává svou mez. Vidět odstíněně Patočkovi brání i způsob úvahy: je filosof a dějinné zvraty líčí jen jako srážky strnulých abstrakcí, překlenovacích všelidských hodnot, a ne jako konkrétní zájmy a činy lidí.

Máj nabízí spoustu podnětů. Co bylo dřív, napadne vás: potřeba vyjádřit vlastní životní pocit, anebo vyprávět příběh strašného lesů pána, příběh, který osobní potřebu předznamenal? Jak se slíli v jedno, Vilém a Hynek? Anebo si porovnáte, jak zní nejznámější verše německy. „Ein Abend spät – der erste Mai – / ein Abendmai – der Liebe Zeit. / Wo Föhren Dufte streuen weit, / das Täubchen ruft zur Lieb herbei.“ (Překlad Otto F. Babler.) Levně by bylo domýšlet

Umělecky korektní tvůrce Máje: Karel Eugen Tupý (1813–1881) alias Boleslav Jablonský. Repro www.kramerius.nkp.cz

laickým církvím katolictví jezuité, proti náboženské svobodě antireformace; a v dobách, kdy se Češi rozhodli zvýznamnit svou existenci, proti Karlu Hynku Máchovi stál například Jan Krasoslav Chmelenský. Dovolte citát: „Tak jsme živi ve svornosti, / Milující bližního; / Vždy myslíme v nábožnosti: / Děj se vůle vyššího! / Láska Páně k nám se sklání / V životě i v umírání.“ Citací se nedopouštím levného posměchu, Chmelenský byl tehdy uznávaným básníkem; a Mácha svým vpádem na národní scénu obnažil modelovou českou situaci.

Abych si ji rozebrala, přibrála jsem na pomoc Jana Patočku: v podobně depresivním stavu, v jakém se občas nalézáme i my, psal v letech 1972–1974 své německé přítelkyni slavný dopis „Co jsou Češi“. Esejí se dobírá historických okolností a důvodů propadu dávných českých „velkých dějin“, ovlivňujících dění v Evropě, do pouze vlastních „dějin malých“, tedy do provinciálnosti, spokojující se s malostí prostředků a myšlení. Patočkova

„kulturu pro osvobozené sluhy, kteří se teprve učí usilovat o větší svobodu a vlastní rozvoj“.

Formulace je to drtivá a originální, tak ostře úpadek české společnosti nikdo předtím nepojmenoval; a krutý soud mi podpořila historická mapa Evropy z doby po vídeňském kongresu: velká šedivá plocha Habsburské monarchie, v níž je zcela skryta poloha a rozloha zemí Koruny české a jejímž autorovi ani nenapadlo zaznamenat, že tam kdesi na rozvodí řek leží město Praha. S odvoláním na Arne Nováka Patočka sice utvoří řadu nejvýraznějších jmen českého básnictví, Mácha mezi nimi nechýbí, o něm napíše, že „vytvořil českou básnickou řeč a sáhl do nehlubší lidské podstaty...“, ale obecné formulace o kultuře pro sluhy se nevzdá. České písemnictví je mu omezené historickou příležitostí, neobrací se k „Člověku“ nebo k „Lidstvu“.

Mácha umírá ve dvaceti šesti letech, na dílo, které způsobí v české literatuře převrat, má šest let. Říká se, že koho bohové milují, ten zemře mladý, ale taky se dá říct, že koho bohové milují, tomu, a zejména jeho talentu, poskytnou historickou příležitost. V roce 1830 je Máchovi dvacet let a Evropa dýchá revolucí, převratné duchovní a politické proudy obcházejí i tak zapšklými poměry, jakými je metternichovská habsburská monarchie. Máchu zasahuje hegelianství se svým rozporným viděním, romantismus s myšlenkou národní svébytnosti a odvahou mluvit sám za sebe, čte Heina, Puškina, Mickiewicze, Byrona, šťastně se opije s Prešernem, prostřednictvím německého tisku a literatury nasakuje ducha Evropy. Vzrušivá a šťastná mladost končí s porážkou revoluce v Paříži a povstání v Polsku, deziluze trpce bolí, a na tomto duchovním pozadí Mácha koncipuje své dílo. K národní myšlence přispěje tím, že ozkouší sílu češtiny (Halas ho nazve jejím křitelem), obecné ideály odsune do budoucnosti, ale uchová si ducha vzpoury a nový způsob filosofického i poetického vidění. Shledává se nejdřív v historických námětech, potom v působivých lidských osudech, až napíše Máj. Vydá jej vlastním nákladem v počtu šesti set kusů v březnu 1836 a 6. listopadu toho roku umírá. Ještě se stačí

Karel Hvízdála
VZPOURY

Rozhovory
Havel, Landovský, Suchý
Galén, Praha 2010, 472 stran

Spisovatel a novinář Karel Hvízdála začal už za své emigrace v Bonnu pořizovat rozhovory s významnými českými osobnostmi. Tři nyní vycházející rozhovory vznikly během posledních let před rokem 1989; publikovány byly samostatně již dříve (samizdatově, v zahraničí nebo až po převratu). Jejich prvním souborným vydáním se ke čtenáři dostává podivuhodný trojlaločný útvar, který vyrostl na substrátu minulého režimu. V Havla, P. Landovského i J. Suchého, tyto tři temperamentem odlišné osobnosti, spojuje fenomén malých divadel, jejichž podobu výrazně určovali. Události a doba, které by neměly být zapomenuty, jsou nahlíženy ze tří hledisek, což celek obohacuje o myšlenkovou rozmanitost i stylistickou dynamiku.

Pavlos Matesis
STARÝ DNŮ
Překlad Soňa Dornáková-Stamu
Host, Brno 2010, 192 stran

Vášnivý vztah dvou mužů, kteří uvěřili, že jsou božským vtělením, je postaven na lži. Pod jejich dotykem se svět stává vyčinenou kůží prašivého zvířete. Poblouzněné davy následují lháře zpité vlastní slávou jak krysy píšťalu. Zdá se, že lidé pozbyli poslední špetku soudnosti. Tam, kde neexistuje paměť, neexistuje ani svědomí. Řecký spisovatel Pavlos Matesis (1931) napsal knihu o sebeklamu, který probouzí síly zla, vede k chaosu a zhroucení. Text vyhlíží jako podobenství, autor však biblickému stylu podlamuje kolena svou ironií. Matesis nezapře zkušenost dramatika: překvapivá zkratka, absurdní kontrasty a dějový spád odvádí příběh do tragikomických krajin. Nebezpečí patosu ani pouhé zábavy nehrozí.

Zuzana Zadrobílková (ed.)
VÁŽENÝ PANE TŘI B!
Vzájemná korespondence Josefa Váchala a Bedřicha Beneše Buchlovana
Trigon, Praha 2009, 134 stran

Knihu doporučujeme nejen všem váchalomilcům, ale také těm, kteří se zajímají o specifickou právnickou osobu, tzv. vydavatelské družstvo. Prostřednictvím konkrétního historického příkladu nakladatelství Trojram (J. Váchal, B. Beneš, J. Hodek) čtenář pronikne do tajů jeho zakládání: „Navrhnete něco symbolického (...) něco staročeského mytologického (...) Zvučné a výmluvné by bylo také TROJRÁM (id est šibenice).“, fungování: „obdržel jsem subskripční obnos 2 K na 1. sv. Edice Trojrámu! Dobrý ten muž jest z Čech a získal ho Hodek.“, či zániku subjektu: „Začíná to ponenáhlu a klidně – blíží se nekonečná noc, po níž přijdou jiní Bohové.“ „Jestli Vás neodvedou, pište mi, že zůstanete doma (...)“, psal se rok 1914.

Jakub Kostelník
PTÁCI V ORCHESTRĚŠTI
TribunEU, Brno 2009, 108 stran

Medailonky básníka Jakuba Kostelníka (1982) a autorky působivých černobílých fotografií Michaely Novákové (1981) se vzácně spojují vyjvenou touhou po toulaní a zatímco ona si nechá ráda stékat kapky po dlaních, on se prochází v nočním dešti. Tak zhuštěné romantizování, že by v tom člověk hledal ironii. Ale není tam. Na celkovém vyznění sbírky se naštěstí tento tón projevuje jen zčásti. Patetická sdělení střídá čistý básnický obraz a pachuť z doslovného moudra překusuje vtipná hravost. „Lunu zhasní / straší všude / v každé básni“. Podobně jako my, i čas se zachraňuje ve stromech. Básník hojně využívá sílu eufonie i naléhavost aliterace. „Zní zaklínání zimy / zpěv zaklínává žal“. Ptáci plaše teskní, ale orchestršištem zní zpěvná nevšední snaha po sdělení.

se, co dobově konkrétního příběh napovídá, ale přece si představujete, co asi četl mezi řádky tehdejší čtenář, jak třeba rozuměl veršům, že krásný věk mládí „daleko odnesl divoký čas vztek“. Mě samu vždy znovu uchvátí zopakovaný obraz průzoru mezi skalami, vedoucí k západu kde slunce hasne, jednou poskytnutý odsouzenovcům druhým, podruhé poutníku Máchovi. „Nikdy – ach nikdy! To budoucí život můj.“ Co verš, to drama, a tak skutečné, že čtenář má prostor pro vlastní výklad. Máchův dar rozrážet zablokované myšlení. Odvaha k subjektivitě. To asi tenkrát veršovničky šokovalo nejvíc. A drásavě odkrývaná čeština. „Vyhasla ohně kouř.“ Zvedni ruku, kdo to umí.

A co jsem si prokázala? Nevím, je-li to přímo odkaz, ale zní to pěkně: „Aniž křičte, že vám stavbu bořím, jež by sama v krátkém padla čase.“

Kde brak neměl místo

Rozhovor Jiřího Plocka s pamětníkem nakladatelství Družstevní práce, RNDr. Radanem Květem.

Jak a kdy jste se dostal k členství v Družstevní práci?

Mé členství v Družstevní práci (DP) se odvíjelo od příkladu rodičů. Ti se stali členy někdy v třicátých letech, což vím podle toho, že členský věstník Panorama mě provázal od dětských let. Takže jsem byl „tichým“ společníkem. Pamatuji na Sutnarovo sklo, textilie, hlavně pak knihy DP. Když jsem v roce 1947 přešel do Brna na studia, Krásná jizba, prodejna DP, se hned stala mým vyhledávaným místem. Asi v té době jsem se stal členem DP. Především jsem jako mladík odebíral publikace DP. Např. Vančurovy spisy nebo Průškovu knihu *Sestra moje Čína*.

Co vám členství v družstvu přinášelo?

Výhody DP přinášela především ve vybrané spolehlivě kulturní produkci. Knihy vydávali opravdu kvalitní, a to jak obsahem, tak vpravěním. Kromě toho vydávali pohlednice, např. k Vánocům či Velikonocům. Když se v posledních letech v papírnictví dívám na nabízený brak, smutně vzpomínám na ty blahé časy DP.

DP nabízela vynikající produkci skla a keramiky, z pozdější doby si vzpomínám na dřevěný nábytek, textil. To když z Družstevní práce po roce 1948 zůstalo jen torzo, totiž právě ty prodejny Krásné jizby. Až do roku 1990 spolehlivě poskytovala zvláště v textilu velmi dobrý výběr (krásné vlněné deky, metráž modrotisku nebo kanafasu, ze dřeva police, lampičky, zákoutí atd). Bohužel vzala Krásná jizba za své někdy po roce 1990.

Jaký byl osud Družstevní práce po roce 1948?

Datum konce DP si nemohu vybavit, řekl bych, že se to stalo někdy na počátku padesátých let. Nastalé kulturní vakuum přimělo některé z výtvarníků k návratu na dřívější tradici, a to tak, že založili Klub přátel výtvarného umění (KPVU) s časopisem Panorama. Klub začal fungovat od konce padesátých let, v Brně začala pobočka KPVU existovat od roku 1960 a stala se největším spolkem pod hlavičkou Díla. V té době jednoranně řízené kultury se zde soustředila bez přímého partajního dohledu možnost poznávat výtvarné umění a architekturu

a získávat v podstatě kvalitní výtvarná díla, především grafiku, za přijatelnou cenu. V dnešní době ještě KPVU existuje jako samostatný spolek a poskytuje svým členům poučení o výtvarném umění a architektuře dneška i minulosti.

Ovšem nová Družstevní práce zatím nevznikla, i když by byla jistě potřebnou a dobře přijímanou organizací.

RNDR. RADAN KVĚT se narodil 1928 v Opavě. Je vystudovaný chemický inženýr. Většinu života pracoval v geologické a geografické branži. Spoluzakládal českou hydrogeochemii, věnoval se rupturologii a historické geologii. Jako emeritus založil stibologii, nauku o starých stezkách. Vedle odborných prací vydal i díla mezioborová a populárnější: O starých stezkách vyšla Duše krajiny, dále sborník edičně připravený s prof. V. Podborským, Cesty a stezky do časů Velké Moravy. A konečně v roce 2006 vyšla Země, krajina a člověk (propojení geologie, geografie a historiografie). Skoro tři desetiletí vedl brněnskou pobočku KPVU.

JAROSLAV SEIFERT

Na schůzi

Slavný básník vzpomíná na Vladislava Vančuru a společné působení v nakladatelství Družstevní práce.

Sešli jsme se s Vančurou pod vlídnou střechou Družstevní práce v její redakční radě. Tento nakladatelský podnik patřival ve své době k největším nakladatelským domům a výsledkem jeho moderních snah byly pak nejrozšířenější publikace v těch letech. Družstvo mělo tehdy padesát tisíc členů. Takové bývaly i náklady většiny knih. Na schůzích nešlo však vždy jen o knihy. Řešily se tam i otázky hospodářské. V redakční radě byli i členové, kteří se starali o prosperující Krásnou jizbu v přízemí domu na Národní třídě. Jaromír John říkával jim s pohrdáním řířaňkáři. Neměl však tak docela pravdu. V takových chvílích, kdy se hovořilo o těchto věcech, jsme se ovšem trochu nudili. Sedával jsem vedle Vančury a pozoroval, jak v jedné chvíli špičkou tužky cpe drobtý zmuchlaného papíru do škvíry v desce stolu. Zeptal jsem se ho vážně, co to dělá. Podíval se na mě a rovněž vážně mi odpověděl, že plombuje zuby.

Vzpomínám na tyto schůze rád. Nebyl to marný čas. A nebyly nikterak nudné. Spíše naopak. A nebyly bez radostných okamžiků, když ředitel Cerman položil na stůl novou knihu DP vonící ještě tiskárnou.

(...)

Německá okupace postavila DP, ostatně právě tak jako jiná nakladatelství, před

Kresba Aleš Čuma

mnohé neřešitelné problémy. Při jednom jednání mohli jsme dobře postřehnout mravní postoj i kvalitu Vančurovy.

Nepěkným a protiprávním postupem přebralo nám jistě pražské nakladatelství autorizaci pozoruhodného amerického románu, který sliboval nejen finanční úspěch, ale

i úspěch u čtenářů. Byla to jedna z posledních amerických knih, které mohly být u nás v té době ještě vydány. Měli jsme již autorizaci opci téměř zajištěnou. Věc volala po právním sporu, který by DP jistě vyhrála. Vančura se však vzepřel. Pokládal za nedůstojné českého nakladatele jednat s protektorátními úřady. Přes jisté rozpaky ostatních své stanovisko tehdy prosadil. Nakonec kniha vyšla v obou nakladatelstvích.

Proč to však zatajovat. Šlo tenkrát o Steinbeckovy Hrozny hněvu.

V DP bylo zvykem obracet se k čtenářům a ptát se jich po jejich mínění, po jejich přáních i zálibách. Členové to rádi využívali a na stůl ředitele snesla se spousta dopisů. Čtenáři si za nacistické okupace žádali knihy rázu vlasteneckého, které by rozněcovaly lásku k zemi a národu, posílaly odpor k nacistickému násilí a prozařovaly chmury, které na nás padaly. Někteří žádali nové vydání Palackého dějin, jiní volali po Jiráskovi a Třebízském, který byl tehdy už mimo čtenářský zájem.

Odpovědi na tato pochopitelná přání byly po krátkém čase Vančurovy Obrazy z dějin národa českého.

Jaroslav Seifert: *Všecky krásy světa, Praha 1982, strany 525-527*

Milí čtenáři!

Družstvo Kulturní noviny vzniklo na podzim 2009. Spojuje lidi, kteří chtějí podpořit vznik nového kulturně-politického týdeníku. Vytváříme společenství, jež vnímá kulturu jako prostředek ozdravení společnosti i politiky.

PŘIDEJTE SE K NÁM!

Jako **družstevníci** – informujte se na www.kulturni-noviny.cz.
Jako **předplatitelé** – pošlete vyplněný letáček na adresu KN nebo napište na info@kulturni-noviny.cz.

KALENDÁRIUM

LITERATURA

Svět knihy 2010 – 16. mezinárodní knižní veletrh a literární festival, www.svetknihy.cz, Praha, 13.–16. 5. 2010

Pražský festival spisovatelů, www.pwf.cz, Praha, 6. 6.–10. 6. 2010

Měsíc autorského čtení – 11. ročník literárního festivalu, Brno a Ostrava, www.autorskecteni.cz, 1. 7.–1. 8. 2010

Knižní veletrh Havlíčkův Brod, www.hejkal.cz, 22.–23. 10. 2010

„Krajina literatury – paměť krajiny“ – filozoficko-literární konference s blokem máchovských příspěvků, Brno, říjen 2010

Potulný dělník – 10. ročník festivalu poezie, Brno, www.boro-klub.cz, říjen 2010

DIVADLO

Divadelní Flora Olomouc – tradiční 14. mezinárodní divadelní festival. Pořádá Divadlo Konvikt, 11.–21. 5. 2010

Zlomvaz – festival vysokých uměleckých škol, Praha, 18.–22. 5. 2010

Tanec Praha 2010 – 22. Mezinárodní festival současného tance a pohybového divadla, Praha, 24. 5.–29. 6. 2010

28. Skupova Plzeň – soutěžní biennále českého profesionálního loutkového divadla, 13.–17. 6. 2010.

Divadlo evropských regionů – 16. ročník mezinárodního festivalu, Hradec Králové, 21.–30. 6. 2010

Loutkářská Chrudim – celostátní přehlídka a dílna amatérského loutkářství, 30.6.–6. 7. 2010

Divadelní svět Brno – www.divadelnisvet.cz, 11.–19. 6. 2010

Letní Letná – mezinárodní festival nového cirkusu, divadla a hudby, Praha – Letenský park, www.letniletna.cz, 18.–31. 8. 2010

VÝTVARNÉ UMĚNÍ

Kašpar noci – Galerie Futura, 3. 3.–9. 5. 2010

Július Koller, Vedecko-fantastická retrospektiva – Slovenská národná galéria, Bratislava, 23. 4.–16. 6. 2010

Jiří Kovanda – Galerie města Blanska, 24. 4.–26. 5. 2010

SIAL – Muzeum umění v Olomouci, 3. 6.–19. 9. 2010

24. Mezinárodní bienále grafického designu, Brno 2010 – Moravská galerie, Brno, 22. 6.–24. 10. 2010

Bienále mladých – Galerie Hlavního města Prahy, 25. 6.–26. 9. 2010

FILM

Finále Plzeň – 23. ročník festivalu českých filmů, www.akce.plzen.eu, 15.–24. 4. 2010

Anifest – Mezinárodní festival animovaných filmů, Teplice 18.–23. 5. 2010

Film festival Zlín – 50. mezinárodní festival filmů pro děti a mládež, 30. 5.–6. 6. 2010

36. LFŠ Uherské Hradiště – www.lfs.cz, 23. 7.–1. 8. 2010

Festival nad řekou – Písek, www.festivalnadrekou.cz, 31. 7.–9. 8. 2010

Mezinárodní festival dokumentárních filmů Jihlava – www.dokument-festival.cz, říjen 2010

HUDBA

Concentus Moraviae – www.concentusmoraviae.cz, 29. 5.–26. 6. 2010

Krákor – potulný festival, Ostopovice u Brna, www.muzikus.cz, 18.–19. 6. 2010

United Islands 2010 – Praha, www.unitedislands.cz, 24.–26. 6. 2010

Boskovice 2010 – www.unijazz.cz, 8.–11. 7. 2010

Colours of Ostrava – www.colours.cz, 15.–18. 6. 2010

Folkové prázdniny – Náměšť nad Oslavou, www.folkoveprazdniny.cz, 24.–31. 7. 2010

Prázdniny v Telči – www.prazdninyvtehci.cz, 30. 7.–15. 8. 2010

www.kulturni-noviny.cz

MÁM ZÁJEM O PŘEDPLATNÉ KULTURNÍCH NOVIN

Jméno Příjmení (firma)

Adresa PSČ

E-mail:

Roční 1300 Kč Půlroční 650 Kč

Datum Podpis

Toto je závazná přihláška k předplatnému. Výzva k zaplacení vám bude doručena měsíc před vydáním prvního čísla.